



JAKO
EL MUZIKANTE

JAKO EL MUZIKANTE

Estamos en tempos convulsos e, ás veces, en tempos convulsos xorde entre as cinzas unha nova linguaxe estética. Logo da II Guerra Mundial, en Xapón, o butō traduce en danza a reflexión tras o desastre nuclear. A Guerra de Independencia, o regreso ao absolutismo e a complicada loita de España por abandonar o Antigo Réxime inspiran a Goya para crear as súas Pinturas Negras. Nos baixos fondos de cidades portuarias gregas, tras o traumático desmembramento do Imperio Otomano, aparece o rebétiko, declarado en 2017 Patrimonio Inmaterial da Humanidade pola Unesco.

Precisamente nese ambiente nace o personaxe de Jako el Muzikante: nos café aman, alí onde los descastados se daban encontro. Cafés onde o café estaba prohibido pero onde o haxix era cotián. Cafés onde se citaban os exiliados gregos nados na Anatolia occidental (Turquía deportou máis dun millón de persoas) ou os turcos nados en Grecia (medio millón foron forzados ao exilio), algúns deles xudeus de orixe sefardí, que tiñan o ladino ou djudeo-espanyol como lingua materna, con armenios, con eslavos... Neses cafés de hai un século se fraguaba unha incipiente globalización, en canto pervivían as raíces das súas respectivas identidades, na mesma hora, permeables.

Jako el Muzikante, o dandy sefardí, o pícaro buscavidas do café amán, malvive cantando en bodas e en fiestas de bar mitzvah, á vez que furta o que pode aos seus entretidos e bébedos clientes no café. Co paso do tempo esas melodías caen no esquecemento pola complicada situación que os seus intérpretes atravesan. Pero non todas se perderían: algunhas daquelas pezas foron recuperadas da memoria dos descendentes daqueles sefardís. Suficientes para gravar un disco dunha calidade estética excepcional, traendo á vida, un século despois, aquelas cancións, que conectan tan ben coa nosa realidade e os nosos anhelos de hoxe en día.

Xurxo Fernandes, o artista creador do proxecto e que encarna a Jako, entra en contacto a comezos do milenio co mundo sefardí nun encontro casual nun aeroporto cun grupo de búlgaros que, curiosamente, falaban unha sorte de español. O impacto en Xurxo da historia vital destas persoas, cuxos ancestros mantiveron o idioma no exilio desde a expulsión dos xudeus de España a finais do século XV, fará que investigue viaxando a Israel e Turquía, para buscar o que queda desa cultura e de, precisamente, os seus últimos momentos de esplendor artístico durante o Imperio Otomano: o repertorio de principios do século XX. Xurxo aplicaría o mesmo espírito inquisitivo que xa puxera na música tradicional galega (desde os 14 anos dedicouse a percorrer as aldeas de Galicia para encontrar quen lle ensinase a cantar) a esta nova paixón. De tal xeito que, na actualidade, é o único artista novo capaz de falar e escribir ladino con fluidez (unha peza do disco, do repertorio de Rosa Askenazi, foi traducida polo propio Xurxo do grego ao ladino), con esa mistura de castelán medieval, palabras turcas e galego-portuguesas e influencias francesas, típica do idioma na vertente do Mediterráneo oriental.





LOS “MUZIKANTES”

XURXO FERNANDES	Voz
JOAQUÍN SÁNCHEZ	Clarinete
JOSÉ LUIS YAGÜE	Contrabaixo
ANDREA SZAMEK	Violín
KRASTYO STOYANOV	Percusión oriental
WAFIR SHAIKHELDIN	Ud



Xurxo Fernandes (Galicia – España)

Cantante e bailarín de danza tradicional galega. Con 14 anos comeza a percorrer os rincóns máis remotos de Galicia, buscando vellos que lle ensinen a cantar. Dende aquela recompilou centos de cancións e danzas tradicionais directamente dende as fontes, realizou o Postgrado en Música Tradicional pola Universidade de Santiago de Compostela, presentou a sección de música tradicional no popular programa da televisión autonómica galega Luar e percorreo varios países difundindo a través de clases e concertos a música da súa terra. No ano 2000 comeza a profundizar na cultura e música sefardíes e a aplicar o seu coñecemento e saber facer, tamén á investigación do repertorio musical e a estética da sociedade urbana sefardí no Imperio Otomano do século XX.

Joaquín Sánchez (Andalucía – España)

Clarinetista e “tañedor” de instrumentos varios, convencionais (clarinete, clarinete baixo, armónica cromática, frauta traveseira, ney, kaval...) e non convencionais, malagueño. Estudiu educación musical na UGR, actualmente estudia musicoloxía. Realiza concertos didácticos, conferencias e talleres (Vibra-tó, MúsiKx1TuBO, Música nas maletas, Un paseo por Europa,...). Como instrumentista participa en proxectos con artistas como Jorge Pardo (en Vientos Flamencos II), Llorens Barber, Fathi-Ben Yakoub & Driss Nigra, Basido, LaLoLa, Rubem Dantas, Jorge Pardo, Diego Guerrero, Dan Ben Lior, Benjamín Escoriza,... Ha actuado en Alemaña, Malta, Bélxica, España, Marrocos e Francia. Recentemente viaxa a EEUU onde toma clases con Gregorie Maret e William Gallison.

José Luis Yagüe (Madrid – España)

Contrabaixista madrileño. Comeza con 9 anos a tocar a guitarra e comeza co contrabaixo en 1984. Tocou en proxectos de jazz, con cantautores e formacións de folk: Javier Krahe, Andrés Olaegui, José Antonio Ramos, Manuel Luna, Carlos Carli, Horacio Icasto, Guillermo McGill, Jorge Pardo, Chema Saiz, Radio Tarifa...

É un todoterreo do contrabaixo, que conta ademais cun proxecto propio, o José L. Yagüe (Quinteto), baseado en composicións de Horace Silver.

Andrea Szamek (Hungría)

Violinista húngara de formación tanto clásica como folclórica, de execución sentida e precisa. Xunto cos grupos Kiszov Pannonia e Vizin tocou en Alemaña, Croacia, España, EEUU, Francia, Holanda, Inglaterra, Italia e Turquía. Xa unha vez afincada en España colaborou con numerosas orquestras clásicas, obras de teatro e con diversos grupos de música folk e flamenco.

Krastyo Stoyanov (Bulgaria)

Percusionista de nacionalidade búlgara con formación clásica, conta cunha ampla experiencia en grupos de música moderna como Big Band de Jazz, música folclórica e bandas de pasarrúas. Con Lafra obtivo o premio ao Mejor Grupo de Música Sefardí no International Jewish Music Festival de Amsterdam 2010.

Wafir Shaikheldin (Sudán)

Wafir é un dos artistas pioneiros nas músicas do mundo en España e ten no su haber centos de colaboracións con artistas de todo tipo de estilos. Gañou o recoñecemento pola súa capacidade de multi-instrumentista e a súa carismática presenza escénica.

Chegou en 1990 ao noso país, deixando atrás un Sudán en plena guerra civil. Dende entón participou en experiencias tan variadas como a rica fusión de Radio Tarifa, a da música antiga con Eduardo Paniagua, o pop celta con Hevia, o folk galego con Luar na Lubre, o castelán con La Musgaña ou a música xudea con Klezmer Sefardí. Ata o pop máis superventas, como o de Amistades Peligrosas, botou man da súa versatilidade. Wafir ten ademais o seu propio repertorio, baseado na súa orixe sudanesa e a súa variada carreira.



PROXECTO

Introducción á historia sefardí

Denomínanse sefardíes aos descendentes dos xudeos expulsados da Península Ibérica entre os anos 1492 e 1493. Eles levaron consigo o seu legado inmaterial, as súas linguas e as súas músicas. Foron acollidos con gran expectación no Imperio Otomano, onde a súa cultura floreceu grazas á protección do sultán Beyazid II. Alí homoxeneizaron toda a bagaxe traído da Península e crearon unha lingua baseada no aragonés, castelán, catalán e galego que máis tarde misturaron co turco e o hebreo, nacendo o xudeo-español.

Esta música é unha fusión do romanceiro hispánico co sistema modal turco denominado maqam, que máis tarde foi amplado con outros moitos xéneros nados xa na diáspora.

Na actualidade hai arredor de dous millóns de sefardíes repartidos por todo o mundo, sendo uns trescentos mil os que continúan falando o idioma, distribuídos entre Turquía, Bulgaria, Grecia e Israel. Eles forman parte dun grupo máis amplo que se interesan na música otomana, contando con músicos, público oriental, universitarios e académicos que xa amosaron o seu interese neste proxecto.

Proxecto

Constantinopla, 1902. Nn café aman, gregos, turcos, armenios e sefardíes descendentes dos xudeos expulsados de España en 1492 reúnen-se clandestinamente para cantar. Entonan nun estilo oriental cancións de amor, humorísticas e outras que fala acerca da súa realidade política e social. Jako el Muzikante, Jako o buscavidas, malvive cantando en bodas e en festas de bar mitzvah, ao tempo que sisa o que pode aos seus complacidos e, moitas veces, embriagados clientes.

Pouco despois o Imperio Otomano cae en Grecia, Turquía e Armenia adoptan estas músicas e as adaptan dentro das súas novas fronteiras. Pero as melodías sefardíes caen no esquecemento pola complicada situación que os seus intérpretes atravesan.

Comenzos de século XXI. Xurxo Fernandes comeza un traballo de investigación en Turquía e Israel, que o levará a recompilar o repertorio de temas de aqueles café aman e presenta Jako el Muzikante, un proxecto madurado ao longo de anos de investigación e que nos fai sentir a sonoridade sefardí interpretada na súa lingua original, o djudeo-espanyol.

Xurxo é un cantante de Galicia, voz emerxente dunha nova xeración do folk, capaz de innovar a partir dun coñecemento moi profundo do legado tradicional e cun espírito inquisitivo que lle leva a investigar ata dar coas fontes máis auténticas. Xurxo é un apaixonado da cultura sefardí, ao tempo que intérprete maxistral, cunha voz cálida, potente e chea de matices e expresividade, que manexa con gusto e perfección no canto melismático do repertorio sefardí cantado en djudeo-espanyol. En concerto, Xurxo presenta un programa con temas que el mesmo documentou nas súas viaxes a Turquía e Israel e cunha posta en escea chea de picardía e virtuosismo, que nos recordará a grandes

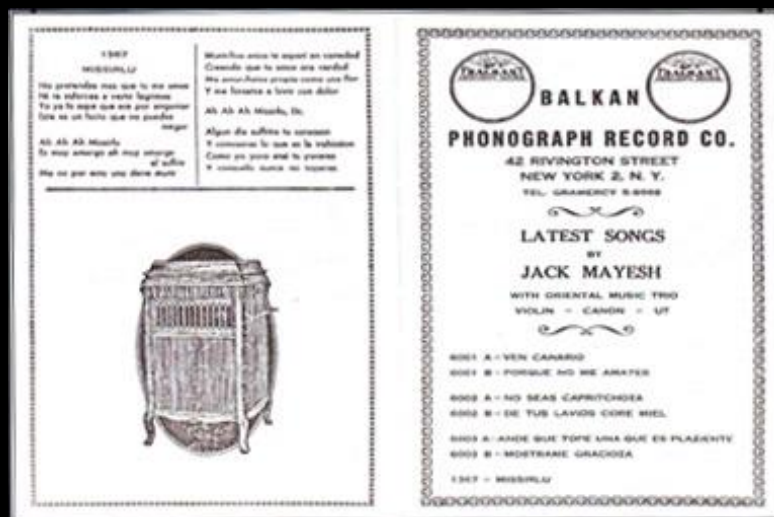
intérpretes do século XX, cun dandismo ao Maurice Chevalier e co descaro do cabaret de entreguerras, trasladados a ese lugar onde se encontran Oriente e Occidente.

Dentro de todos os estilos musicais sefardíes, o espectáculo Jako el Muzikante quere rescatar o ambiente dos café aman, precursores dos café-cantante que nos anos vinte serviron como medio de expresión a todas as clases sociais da época, sen distinción de raza, relixión, nivel económico ou ideoloxía. Alí se cantaban cancións de amor, humorísticas e outras que falaban da súa realidade política e social. Pouco despois o Imperio Otomano cae e Grecia, Turquía e Armenia adoptan estas músicas e as adaptan dentro das súas novas fronteiras.

Este proxecto, madurado ao longo de anos de investigación achéganos á sonoridade sefardí no seu idioma orixinal, o djudeo-espanyol. Utilizando todos os recursos presentes nesta música, esta revisión dalle un aire moderno e actual sen perder a súa esencia e sabor. O repertorio, ao contrario da maioría de propostas actuais de música sefardí, é cantado dende un punto de vista masculino, desenfadado e ata tabernario, o que lle otorga un rasgo distintivo moi orixinal.

Dende o punto de vista musical o proxecto ofrece a posibilidade de profundizar no **sistema modal otomano**, aportando unha visión máis fresca da que é común a este tipo de música. Isto se consegue misturando o sabor xitano do Este cun dominio perfecto na arte do taksim, que é un tipo de improvisación oriental que fai que cada performance sexa unha nova experiencia.

Ademáis de todo isto é a primeira vez que se fai un proxecto de recuperación da música urbana dos xudeos de orixe español.



Pliego usado en la investigación

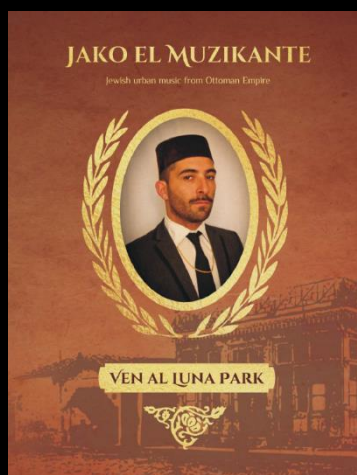
DISCO

Ven al Luna Park

Ven al Luna Park é o primeiro traballo discográfico do proxecto. Trátase dun libro con disco, con abundante documentación e referencias sobre os temas, producido polo propio Xurxo Fernandes, escrito en ladino, inglés e rashí (ladino escrito en alfabeto hebreo), que supón o primeiro proxecto de recuperación da música urbana dos xudeus de orixe peninsular.

O título do traballo, que é tamén o da peza homónima, fai referencia á expresión “Luna Park”, que significa un lugar pracer e diversión, en idiomas tan diversos como o polonés, o holandés ou o turco (o Luna Park orixinal fundouse en Coney Island, en 1903).

Gravouse na Coruña, en Nakra Studios, con Wafir Shaikheldin (Sudán) no ud, a violinista Andrea Samek (Hungría), o percusionista catalán Alexandre Guitart, o memorable contrabaixista de jazz madrileño recentemente falecido José Luis Yagüe, Georgi Yanev "Yoro" (Bulgaria) ao clarinete e as colaboracións de Antía Vázquez Pantín, Eduardo Bolaños, Guillermo Reiriz e Paco Ulloa.



Mi chika flor

Tanye la kemane

Maldicha kokaina

Noches, noches, buenas noches + Un anyo ay



Management / Contratación
Maruchy Suárez
www.mirmidon.es
maruchy.mirmidon@gmail.com
34 667 706 241